

JÄRJESTÖJEN TILANNEKUVAKYSELY – SYYSKUU 2020

SPR Savo-Karjalan piiri

14.9.2020

Taustaa

SPR Savo-Karjalan piiri on kerännyt maaliskuusta 2020 alkaen järjestöjen tilannekuvaa Pohjois-Karjalassa ja Pohjois-Savon alueella yhdistyksille suunnatulla määräajoin toistuvalla nettikyselyllä. Tilannekuvan kokoaminen on osa SPR:lle kuuluvaa Sosiaali- ja Terveysministeriön kanssa sovittua sotejärjestöjen poikkeusolojen koordinaatiotehtävää.

Kyselyn kautta nousevaa alueen järjestöjen tilannekuvaa välitetään SPR:n valtakunnallisen raportoinnin mukana STM:lle ja Valtioneuvoston tilannekeskukselle sekä SPR Savo-Karjalan piirin kautta Pohjois-Karjalan valmiussihteeristölle ja Siun Sotelle sekä Pohjois-Savon valmiustoimikunnalle ja Kuopion kaupungille (Pohjois-Savon sosiaalipäivystys). Tilannekuvaa (kyselyn vastauksia) toimitetaan viranomaisille analysoimattomana ja sen mukana ei toimiteta yksittäisen yhdistyksen tunnistettavia tietoja kuin viranomaisen pyytessä, mikäli yhdistys on antanut kyselyn vastauksissaan luvan.

Kevään ja kesään aika kyselyyn on osallistunut noin 200 eri yhdistystä. Yhdistyskenttä on sirpaleinen ja maakuntien alueella toimii reilut 7000 erilaista yhdistystä, joten kyselyn edustavuus on rajallinen eikä siitä voi tehdä liian pitkälle meneviä johtopäätöksiä. Kyselyihin vastasi Vapepa- ja sotejärjestöjä sekä harraste-, kulttuuri ja nuorisojärjestöjä eri puolilta maakuntia suurimman osan keskittyessä kuitenkin suurempiin taajamiin. Kyselyyn vastanneet yhdistykset ovat kuitenkin etupäässä niitä yhdistyksiä, joilla on ollut ja on edelleen jonkinlaista auttamistoimintaa tai -valmiutta koronatilanteen aikana.

Keväällä kyselyn painopiste oli enemmän vastaushetkellä käynnissä olevassa auttamistoiminnassa. Kyselyssä esille tuotuja auttamistoimintoja on koottu maakunnallisesti korona-apusivuille nettiin yhteistyössä Pohjois-Karjalan Sosiaaliturvayhdistyksen (Jelli-järjestötietokanta) ja Pohjois-Savon Sosiaaliturvayhdistyksen (pohjoissavolaiset.fi-sivusto) kanssa. Pohjois-Karjalan osalta yhteistyö jatkuu syksyllä, Pohjois-Savossa etsitään jatkorahoitusta tai vaihtoehtoista järjestämistapaa sivuston ylläpitämiseksi.

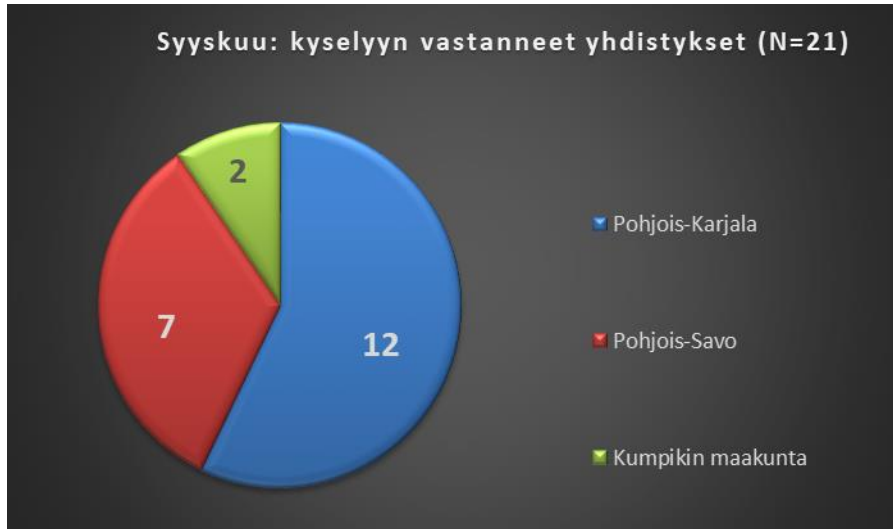
Syksyn 2020 aikana kysely toteutetaan kerran kuussa aina kuukauden ensimmäisen viikon aikana, vaikka valmiuslaki ei olekaan tällä hetkellä voimassa. Kyselyn tavoitteena on kartoittaa järjestökentän auttamisvalmiutta ja ympäristöstään tekemiä havaintoja sekä seurata niiden havaitsemia muutoksia ilmapiiirissä ja avuntarpeessa tilanteen edetessä.

Lisätiedot ja yhteydenotot

Mika Korppinen
valmiuspäällikkö
SPR Savo-Karjalan piiri
p. 0400 648 268
mika.korppinen@punainenristi.fi

SPR Savo-Karjala piiritoimisto
p. 0400 158 390
saka.osastontuki@punainenristi.fi
avoinna arkisin klo 9-15

SYYSKUUN TILANNEKUVAKYSELYN VASTAUKSET

Kyselyyn vastanneiden alueellinen jakauma

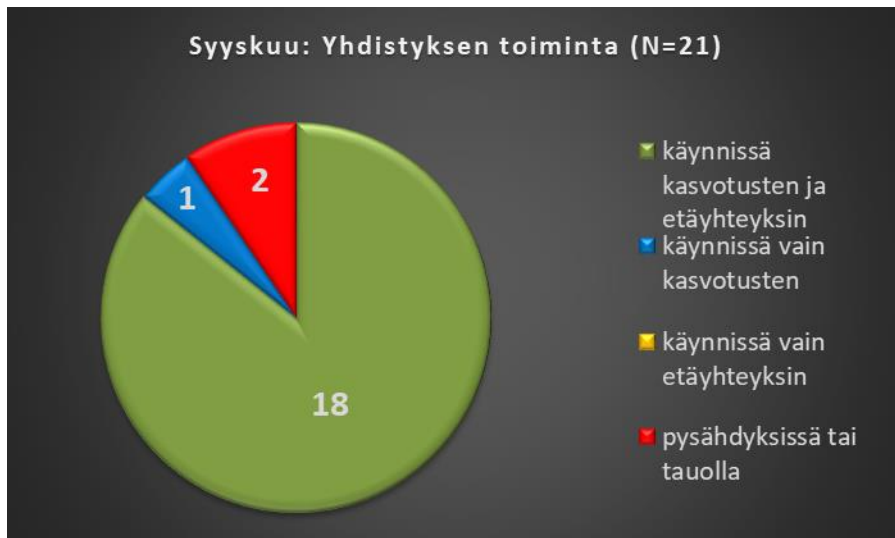

Kyselyyn vastanneet yhdistykset luokituksen mukaan

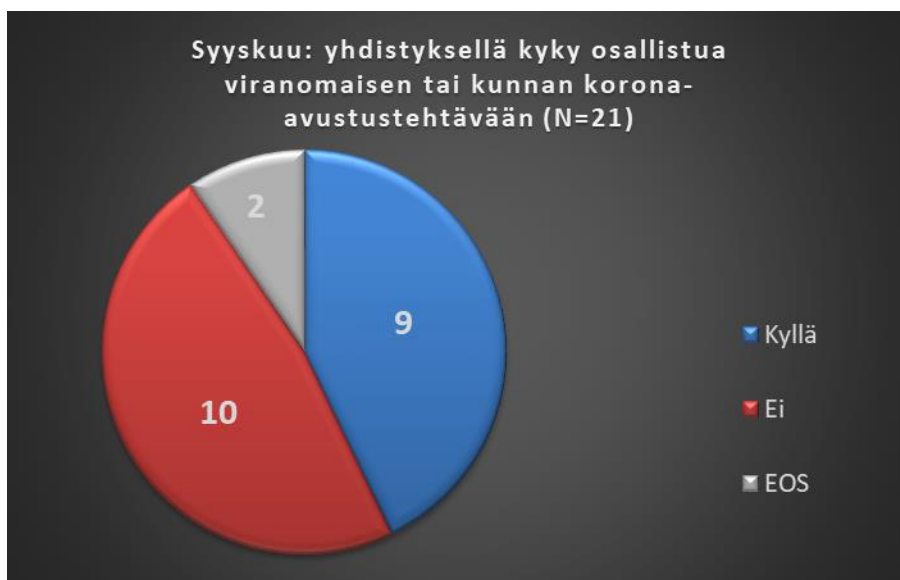
Kyselyyn vastasi vastausaikana 31.8.-6.9. vain 21 yhdistystä Pohjois-Karjalasta ja Pohjois-Savosta. SPR:n osastojen osalta tietoa kerätään järjestön valtakunnallisen tilannekuvajärjestelmän kautta, jonka vuoksi SPR Savo-Karjalan piiri edustaa kyselyssä koko järjestöä.

Muuten syynä järjestöjen heikkoon vastausaktiivisuuteen oli varmasti mm. yhdistyksille myöhään tullut tieto syksyn kyselykierroksen käynnistymisestä. Yhdistyskentän sirpaleisuudesta johtuen tietoa täytyy välittää useiden verkostojen ja välikäsien kautta. Loppusyksyn osalta vastausaikataulu ja kyselylinkit ovat jo tiedossa, joten jatkossa aika tiedotukselle on enemmän.

Vastanneissa yhdistyksissä oli sekä maakunnallisia tai alueellisia järjestöjä, joilla on palkattua henkilökuntaa, että paikallisia pelkästään vapaaehtoisvoimin toimivia yhdistyksiä.

Yhdistyksen toiminnan järjestämistapa vastaushetkellä

Yhdistyksen arvio omasta kyvystään osallistua viranomaisten tai kuntien pyynnöstä korona-avustustehtävälle

Useampi yhdistys on kevään ja kesään kyselyissä ilmoittanut suuren osan vapaaehtoisistaan olevan ikääntyneitä ja siten riskiryhmää. Osalla yhdistyksistä osa avaintoimijoista on lisäksi työtehtäviensä vuoksi aiempaa enemmän kiinni työssään eikä aikaa vapaaehtoistoiminnalle riitä entiseen tapaan. Syyskuun kyselyssä yksi yhdistys on myös ilmoittanut toimintansa olevan vasta alussa eikä vapaaehtoisia ole ehditty vielä kouluttaa.

Kevään ja kesän kyselyissä useampia järjestö toi esille haasteena poikkeustilan aikaisen toiminnan järjestämiselle sekä vapaaehtoistoimijoiden että kohderyhmän puutteelliset digitaidot, jolloin etäyhteyksillä tapahtuvaa toimintaa ei pystytty järjestämään tai se koettiin liian työlääksi. Kevään mittaan puhelimen käyttöä etätoiminnassa kuitenkin lisättiin useassa yhdistyksessä. Joissakin yhdistyksissä etäyhteyden ymmärrettiin aluksi tarkoittavan vain netissä tapahtuvaa toimintaa. Monilla yhdistyksillä ei ole palkattua henkilökuntaa ja kesän lähestyessä useampi yhdistys ilmoitti aktiivisten vapaaehtoistensa alkavan väsyä.

Kevään ja kesän aikana on useammassa yhdistyksessä tuotu esille huoli ikääntyneiden avainvapaehtoisten osallistumisesta järjestön toimintaan. Osan heistä pelätään jopa jäävän tässä tilanteessa kokonaan sivuun vapaaehtoistoiminnasta, kun monella heistä ei ole ollut mahdollisuuksia tai halua osallistua etätoimintaan kotoaan käsin. Uusien toimijoiden rekrytoinnin rinnalla voidaan jopa joutua rekrytoimaan entisiä aktiiveja takaisin toimintaan.

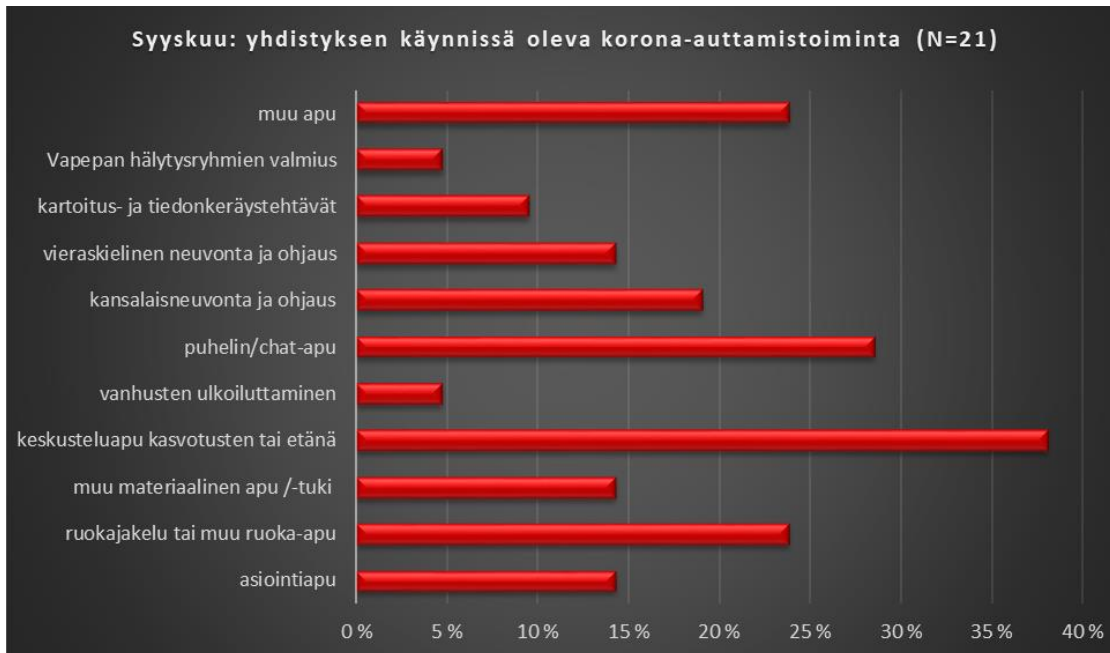
Yhdistyksen arviot ja havainnot toimintakyvystään ja -ympäristöstään

Yhdistyksen arvioivat yllä olevia osa-alueita arvoasteikolla 1-5, jossa 1 = erittäin huono ja 5 = erinomainen. Tätä kokonaisuutta on jatkossa verrata kuukausittain aiempiin arvioihin vastauskeskiarvojen avulla sekä yllä olevaan tapaan eriteltyinä ko. kuukauden vastausten osalta.

Yhdistysten arvion mukaan ilmapiiri yhdistysten toimijoiden joukossa (vapaaehtoiset ja henkilökunta) oli kohtuullinen (keskiarvo 3.4). Yhdistysten kohderyhmien eli autettavien joukossa ilmapiiri oli heikompi (ka 2.9), vaikka vain 2 yhdistyksen mukaan tilanne oli huono (2).

Viranomaisten koronasuosittelujen ja -rajoitusten noudattamista väestön keskuudessa kysyttiin nyt ensimmäistä kertaa. Suurin osa yhdistyksistä arvioi tilanteeksi normaalin (3). Kysymyksen vastauskeskiarvo oli 3.3. Tästä saadaan lähtötilanne tulevaan vertailuun, vaikka kyseessä onkin vastaajien henkilökohtainen arvio ja vaikeasti mitattava fakta.

Yhdistysten toimintakykyä mittaaviin vastauksiin saatiin enemmän hajontaa. Koronan vaikutukset toimijoiden määrään ja käytettävyyteen keskiarvoksi tuli 3.0, vapaaehtoisten valmiudet digitaalisten viestivälineiden käyttöön 2.9 ja vapaaehtoisten auttamistoiminnassa käytettävissä suojaimia ja varusteita 2.6. Näiden kaikkien osalta vastanneissa yhdistyksissä oli kuitenkin useampia yhdistyksiä, jotka arvioivat tilanteen olevan huono (4) tai erittäin huono (5). Tällä otoksella on kuitenkin vaikea tehdä laajempia johtopäätöksiä järjestökentän toimintakyvystä ja tilanteesta.

Yhdistyksen ilmoittama syyskuussa käynnissä oleva korona-auttamistoiminta

Suurimmalla osalla vastanneista yhdistyksistä oli käynnissä useammanlaista omaehtoista auttamistoimintaa koronaan liittyen. Eniten tarjolla oli keskusteluapua kasvatusten tai etäyhteydellä (38%) ja auttavan puhelimen tai chatin palveluja (29%). Myös ruokajakeluun tai muuhun ruoka-apuun osallistui useampia yhdistyksiä (24%).

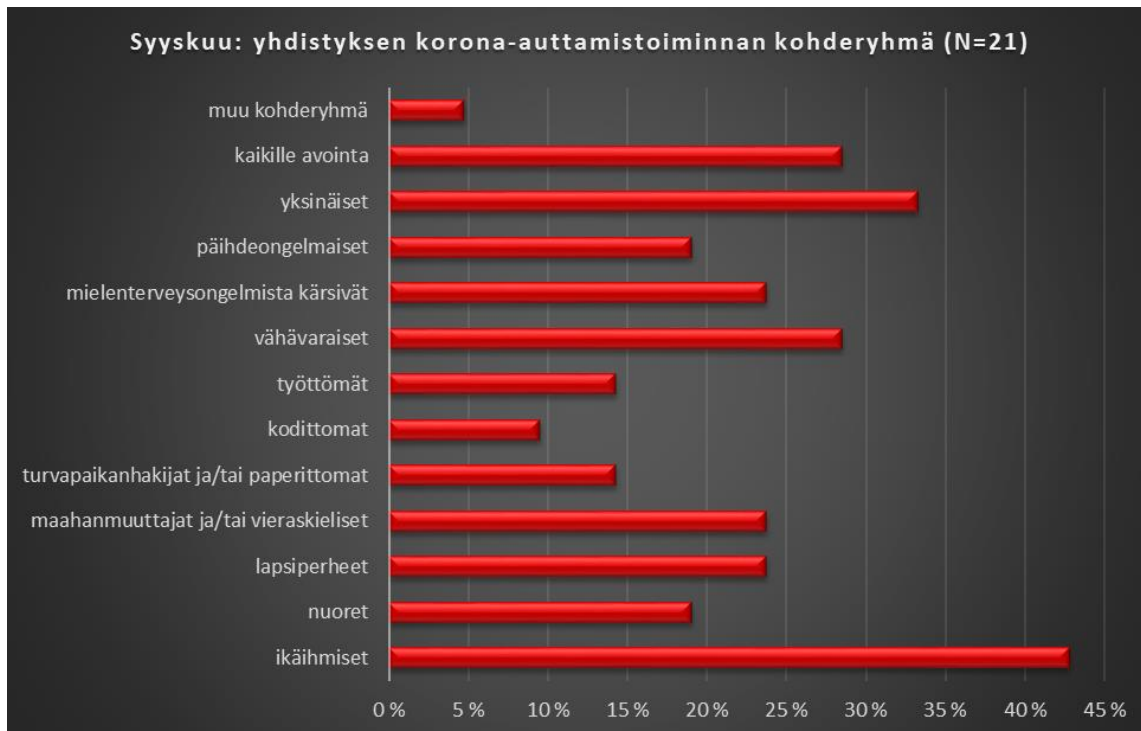
Useampi järjestö ja yhdistys käynnistää tällä hetkellä syksyn toimintoja sekä suunnittelee tulevaa toimintavuotta eikä normaaliaikaan auttamistoiminta ole kaikilla yhdistyksillä välttämättä vielä kesätauon jälkeen käynnistynyt.

Lisäksi järjestöjen rahoitukseen suunnatut leikkaussuunnitelmat luovat paineita järjestöjen toiminnan suunnitteluun tilanteessa, jossa vapaaehtoisetkin ovat vielä kevään ja kesän jäljiltä väsyneitä ja pitäisi suunnitella auttamistoiminnan ohella järjestön tehostamis- tai jopa leikkaustoimia.

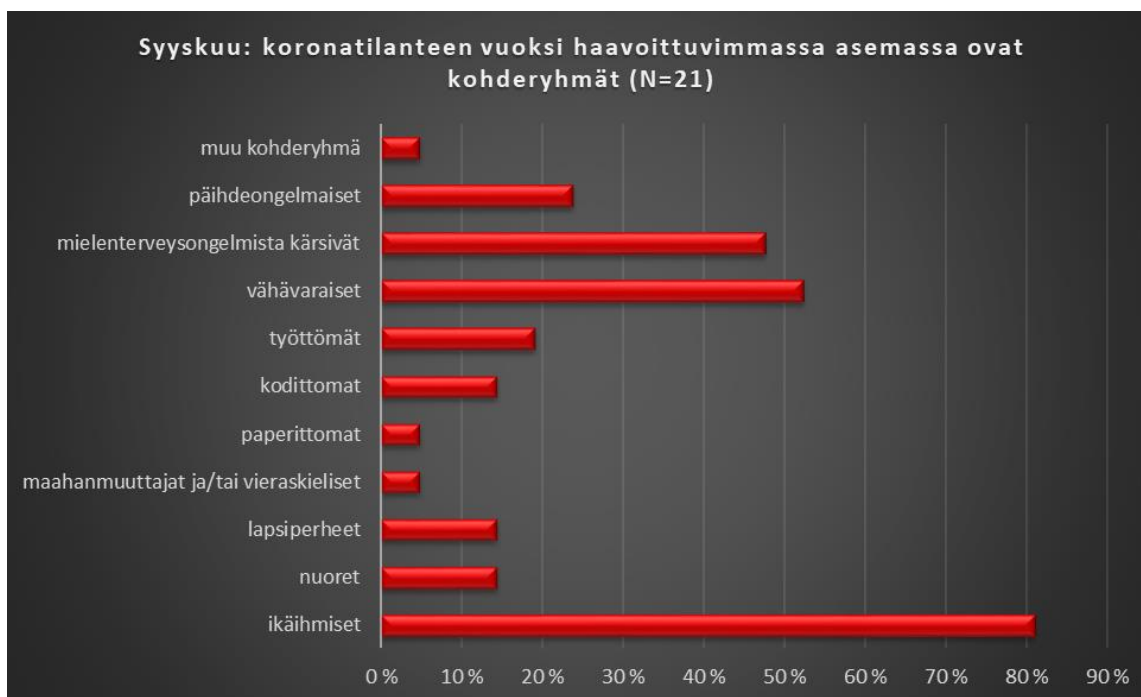
Keväällä useammassa järjestössä varauduttiin osallistumaan viranomaisten tai kuntien järjestöille antamiin auttamistehtäviin, jolle ei lopulta kuitenkaan ollut tarvetta. Kokemuksen ja järjestöjen kesken käydyn keskustelun kautta järjestöjen roolin huomattiin kuitenkin olevan selkeästi omaehtoisessa auttamistoiminnassa sekä kuntien koordinoimiin asiointiapurinkeihin osallistumisessa.

Harva yhdistys katsoi sillä olevan kykyä ja resursseja ottaa kunnan asiointiapua koordinoitavaksi vapaaehtoisvoimin, kun apua tarvitseville kuntalaisille tuli pystyä tarjoamaan säännöllisesti tarjolla olevaa apua. Vapaaehtoistoiminnan luonteeseen kuuluu kuitenkin se, että vapaaehtoinen antaa panostaan oman aikataulunsa ja voimavarojensa mukaisesti. Myös kuntien käymät yt-neuvottelut ja lomautukset jarruttivat muutamissa tapauksissa vapaaehtoisten käyttöä kuntien ns. kiireettömissä auttamistehtävissä.

Kiireelliset viranomaisia tukevat tehtävät toteutetaan jatkossakin Vapepan valmiudessa olevien hälytysryhmien voimin.

Yhdistyksen korona-auttamistoiminnan kohderyhmät

Yhdistyksen arvio koronatilanteen vuoksi haavoittuvimmassa asemassa olevista kohderyhmistä

Haavoittuvimmaksi kohderyhmäksi yhdistykset arvioivat selkeästi ikäihmiset (81%), mutta selkeästi esiin nousivat myös vähävaraiset (52%) ja mielenterveysongelmista kärsivät (48%). Lisäksi huoli päihdeongelmaisista (24%) ja työttömistä (19%) nousi esille useammassa vastauksessa. Jonkin verran vastauksiin vaikuttaa varmaankin myös vastanneen yhdistyksen toimintakenttä ja kohderyhmä, mutta toisaalta paperittomien ei nähty olevan haavoittuvassa tilanteessa, vaikka ko. kohderyhmän parissa toimiviakin yhdistyksiä oli vastaajien joukossa.

Yhdistyksen arvio toiminnan piirissä olevien avuntarpeen muuttumisesta tulevan 4 vkon aikana

Yhdistysten kyselyssä kohderyhmistä ja avuntarpeesta antamia lisätietoja:

- Ruokahakijoiden kokonaismäärä on pysynyt suurin piirtein samana korona-aikana, mutta uusia hakijoita on tullut (esim. perheitä). Jaettavaksi tulevan ruuan määrä on pienentynyt viime aikoina.
- Lapsiperheiden ruoka-avun tarve on suuri Itä-Suomen alueella.
- Ruokalahjakorttien kysyntä lisääntyy. Jakoon tulee lähiaikoina 100 kappaletta 70 euron lahjakorttia vähävaraisille, koronan vuoksi hätään joutuneille lapsiperheille.
- Mielenveyspalveluiden saatavuus paikoin heikkoa, etenkin terveyskeskustasolla.
- Kohderyhmien osalta pitkittynyt, epävarma ja odottava tilanne aiheuttaa huolta:
 - Pitkään työttömänä olleilla on iso huoli edelleen pitkittyvästä työttömyydestä (työttömyysprosentti liki kaksinkertaistunut maakunnassa) ja huolta taloudellisesta pärjäämisestä.
 - Maahanmuuttajien osalta on kokemuksia, että oma kielen opiskelu on ollut käytännössä mahdotonta. Uusi kieli, etäopetus ja lapset kotona koulujen ollessa kiinni ovat olleet hankala yhtälö ja ihmiset ovat kokeneet, etteivät ole oppineet juuri mitään. Tämän takia on tietysti ollut harmitusta ja huolta omasta oppimisesta ja kotoutumisesta.

- Vähävaraisten osalta ruoka-avun riittämättömyys on haaste. Ruoka-apuverkoston kokemusten mukaan jaettavan ruokahävikin määrä on kaupoista vähentynyt, joten sitä ei jää enää jaettavaksi riittävästi ruoka-apupisteisiin. Tilanne on korostunut korona-aikana, joka on tuonut ruoka-apuun aivan uusia hakijoita taloudellisen tilanteen kiristyttyä.
- Ikäihmisten osalta on havaintoja, että osa on jatkanut edelleen ns. eristäytymistä, eikä osallistu toimintoihin, tapahtumiin, ryhmiin. Huoli on, että yksinäisyys syvenee korona-tilanteen jatkuessa. Useilla yhdistyksillä toimintoja on varovaisesti käynnistetty usein ulkotiloissa, mikä on hyvä.
- Tilanne on kuitenkin varovaisen huolestuneen odottava kaikkialla - mihin tämä tästä kääntyy ja ollaanko takaisin kevään sulkutilanteessa vielä syksyn aikana?
- SPR hälytysryhmät Vapepan hälytysvalmiudessa. Parilla osastolla edelleen tarjolla asiointiapua ja yhteisöllisiä ruokajakelutapahtumia. Pari osastoa tukenut kuntaa suojamaskien jakelussa kesän aikana. Piiritoimiston henkilökunta jaettu kahteen työryhmään ja etätöissä vuoroviikoin.

Onko tiedossanne ryhmiä, jotka ovat korona-avun tavoittamattomissa? Miksi? Millaiselle avulle heillä on tarvetta?

- Henkilöt, joilla ei ole kykyä tai mahdollisuutta käyttää puhelinta, esim. maksettu puheaika on lopussa tai jotka eivät muuten kykene etsimään itselleen apua.
- Vähävaraiset, ihmiset, joilla ei ole digitaitoja tai laitteita.
- Lomautetut tai irtisanotut, yrittäjät
- Vähävaraiset ja päihdeongelmaiset. Eivät osaa tilanteen vuoksi hakeutua avun piiriin. Ei ole laitteita etäyhteyksien luontiin. Syrjintä.
- Ikäihmisissä ja nuorissa sekä vähävaraisissa joukko, joilla ei pääsyä digipalveluihin tai joita viestintä ei tavoita

Millaista uutta auttamistoimintaa yhdistyksenne on suunnitellut tai valmistautunut ottamaan käyttöön koronatilanteen kiristyessä? Hyviä korona-apuun liittyviä käytänteitä, innovaatioita tai ideoita muille yhdistyksille jaettavaksi?

- Kriisikeskusteluiden palvelua etänä ja etätukiryhmiin on panostettu ja ovat käytettävissä.
- ePerheentalo (perheentalotoiminta verkossa)